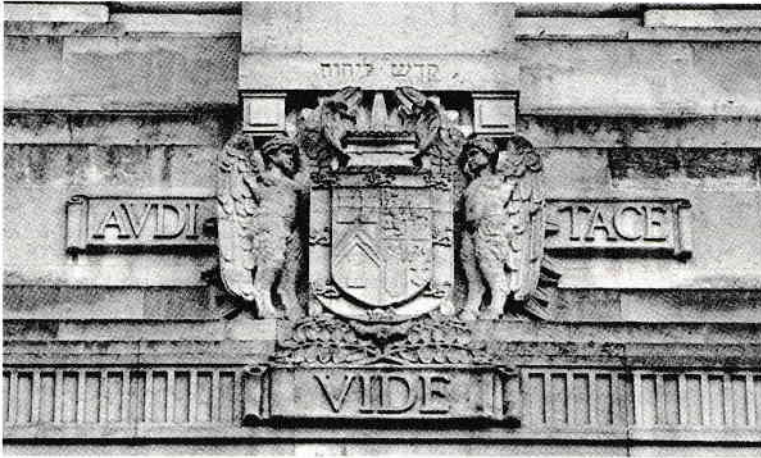

LBRIS

We know
books.

ALEX MIHAI STOENESCU

ISTORIA
IDEILOR
MASONICE

Vol. II

RAO CLASS

CUPRINS

Introducere	7
Cap. VIII. Bazele filozofice ale Masoneriei moderne	9
8.1. Idee – filozofie – doctrină	9
8.2. Ipoteze asupra cauzelor apariției Masoneriei moderne	13
8.3. Problema identificării filozofiei masonice ca o posibilă „teologie laică“	16
8.4. De la Renaștere la Epoca Luminilor. Idei revoluționare și autori geniali.	23
8.5. Revolta împotriva teologiei medievale.	41
8.6. Proiectul pre-masonic al lui John Toland.	50
8.7. Delimitările doctrinale ale științei	53
8.8. Influența conceptului Dumnezeu-Natură	58
Cap. IX. Opera pre-masonică a lui Francis Bacon.	69
9.1. Proiecția filozofică și politică a lui Francis Bacon.	69
9.2. Funcțiile pre-masonice ale filozofiei lui Francis Bacon	86
9.3. Înființarea „Societății Regale“/ <i>Royal Society</i>	107
Cap. X. Aspecte doctrinale ale Masoneriei moderne.	116
10.1. Principalele izvoare operative ale <i>Constituțiilor</i> lui Anderson	116
10.2. Creatorii Masoneriei moderne (speculative/simbolice)	155
10.3. Analiza conținutului <i>Constituțiilor</i> lui Anderson. Problema <i>Landmark</i> -urilor, a Regularității și Recunoașterii rezultate din acestea	177
1. Continuitatea istorică.	188
2. Ordinea geometrică a lumii create de Dumnezeu	192
3. Imortalitatea sufletului	196
4. Fraternitate și pace universală.	203
5. Transpunerea în practică a ideilor printr-o elită excepțională	205
6. Ordinea politică întemeiată pe drepturile omului	210
10.4. Definitivarea corpului doctrinar al Masoneriei autentice/regulare. Edițiile John Entick, 1756–1771	216

Cap. XI. Riturile de Perfecționare	234
11.1. Cauzele înțelegerii dificile a relației între esența Masoneriei moderneregulate și existența Riturilor Înaltelor Grade, pentru a putea explica de ce apariția unor Rituri de Perfecționare nu a fost o invenție accidentală.	235
11.2. Ritul Scoțian Antic și Acceptat/ <i>The Ancient and Accepted Scottish Rite</i>	260
11.3. Ritul Memphis-Misraim/ <i>Rite ancien et primitif de Memphis-Misraïm</i> ..	285
Prezentul și viitorul Masoneriei	301
Referințe	305
Bibliografie	310

VIII BAZELE FILOZOFICE ALE MASONERIEI MODERNE

Oricare lectură sau studiu asupra subiectului Masonerie va permite observația că această organizație enunță o concepție proprie despre lume și viață, întemeiată pe un corp de idei și noțiuni, precum și pe anumite principii pe care le consideră a proveni din continuitate istorică și pe care le urmează în continuitate ritualică. Acest tip de construcție coerentă teoretică și practică se sprijină întotdeauna pe o filozofie, pe un corp de idei.

8.1. Idee – filozofie – doctrină

Prin Filozofia Masoneriei se înțelege un corp de idei distincte și de concepte unitare puse la temelia ritualului masonic începând din secolul al XVIII-lea pentru a evoca idei și concepte ancestrale și antice, anumite precepte ale credinței creștine și principii operative ale unor ordine profesionale medievale, care au evoluat neîntrerupt de-a lungul mileniilor, dar sub diferite aspecte culturale, și au luat în Epoca Luminilor aspectul unui curent de reformare a mentalităților medievale spre un ideal moral și social în centrul căruia era pus omul. Principala trăsătură a acestei filozofii este conservarea unui conținut ideatic-ezoteric-unitar pe baza căruia, totodată, s-a compus teoretic

și exoteric o doctrină a Masoneriei moderne, care trebuia să se constituie într-o cale proprie de cunoaștere a lumii. Procesul de elaborare a acestei doctrine a continuat până în a doua jumătate a secolului XX, când a fost conceptualizată proiecția unei evoluții a ideilor masonice în context istoric mai larg, Masoneria modernă regulată căutând mereu să-și păstreze miezul ideatic în forme originare, chiar și după unificarea din 1813. Filozofia masonică consideră acele idei și forme originare ca fiind legate între ele prin ceva primordial și, totodată, că au fost transmise peste timp, motiv pentru care conceptul de *filozofie* în Masonerie (mai des folosit în secolul al XIX-lea și mai puțin astăzi) se duce mult mai departe decât apariția termenului în Grecia Antică.

Filozofia Masoneriei nu este o școală filozofică sau un sistem de arii (Epistemologie, Logică, Metafizică, Filozofia morală și politică, Estetică). Considerăm că înțelegerea ei nu se poate obține fără efortul de a cunoaște istoria Filozofiei, a Mitologiei și a Filozofiei oculte și fără noțiunile elementare ale clasificărilor și terminologiilor filozofice. Așa cum arătăm încă de la început, istoria Masoneriei este un subiect dificil de abordat, deoarece Masoneria modernă a fost inițiată prin ideile și concepțiile unor savanți ca Francis Bacon sau Isaac Newton, a căror operă este greu de cuprins, și a fost pusă în practică în primele decenii ale secolului al XVIII-lea de un grup de oameni foarte inteligenți, membri sau asociați ai *Royal Society*. Este mai mult decât istoria unei instituții oarecare sau a unor personalități politice, active într-un sistem și în contextul epocii în care au trăit.

Pentru a înțelege mai bine esența fenomenului de evoluție internă a domeniului în care pătrundem aici, de la idee, la filozofie și doctrină în Masonerie, vom alege ca exemplu conceptul fundamental de fraternitate masonică. Ideea înfrățirii, a confraternității între oameni în civilizația contemporană, este prezentă în gândirea comunităților sau societăților încă de la începuturile umanității, luând apoi forme adecvate diferitelor timpuri istorice în care a evoluat: la început vechii greci foloseau cuvântul *adelfeos*/ἀδελφεός pentru a desemna un frate din aceeași mamă, apoi un individ „de același sânge”(rude), apoi metaforic pentru „asociat”, „coleg”, „cel de asemenea cu noi” într-o comunitate, și sub forma *adelfotis*/ἀδελφότης însemnând „frăție”, „confrerie”. Transferul de la principiul de sânge (familie, rude) la principiul profesional (de exemplu, grupul războinicilor), exprimat cel mai bine prin mitologia ocupațiilor, s-a făcut pentru a da unității de corp a fraternității profesionale tăria unui sentiment de apartenență asemănător celui de consanguinitate. Să nu uităm obiceiul popular al *fraților de cruce*: doi bărbați neînruțiți se taie la mână și își unesc sângele prin împreunarea în cruce a încheieturilor, care sunt puncte energetice intense; în felul acesta, un străin devenea frate de sânge, rudă. Frățiile antice ariene (*phratra*) se constituiau în jurul unor idei despre

origine, supraviețuire, luptă, precum și prin adoptarea unor forme de religie comune¹, iar excluderea unui individ dintr-o astfel de frăție presupunea încălcarea unor reguli care se sprijineau pe concepția despre asociere, unitate și neam. Trădătorul unui neam este cel care a încălcat legătura sacră a originii sale (familie, rude, neam). În *Iliada* lui Homer (Cântul IX.63-64) există o definiție a trădătorului prin folosirea termenului *afretor/ἀφρήτωρ* („lipsit de frăție“, „situat în afara societății“): ἀφρήτωρ ἀθέμιστος ἀνέστιος ἔστιν ἐκεῖνος ὃς πολέμου ἔραται ἐπιδημίου ὀκρούεντος („Nelegiuit și nemernic și-a neamului lepădătură-i/Cine dorește război între cei de un neam și o țară“)².

Societățile secrete au preluat termenul cu sensul de *adept*. Chiar termenul adept, folosit de limba franceză (*adepte*) și provenind din latinul *adeptus*, a fost relansat de alchimiști pentru a desemna un „participant la experiențele alchimice“, apoi un „inițiat în Marea Operă“ și a luat în a doua jumătate a secolului al XVIII-lea sensul de „persoană inițiată într-o societate secretă“. Sensul devine peiorativ în Epoca Modernă și rămâne și astăzi încărcat de o semnificație negativă, fiind folosit frecvent inclusiv pentru a identifica un aderent la secte religioase sau la organizații dubioase. Vom constata însă că sensul de „înfrățit“ provenit din frați/*adelfi* nu este modern și că se găsește la Platon în *Legile* (683a) sub forma „legi înfrățite“ (ἀδελφοῖς νόμοις) și chiar la medicina lui Hippocrate în *De Articulis* cu sensul de „conexiune între părți ale corpului“ (ἀδελφίξις). Înfrățirea, indiferent de dimensiunea fraternității, implică o legătură între frați, o credință în ceva comun, iar acel ceva comun poate fi un corp de idei, o întregă filozofie, o doctrină elaborată.

Ca urmare a configurării în timp istoric a unei evoluții profesionale și spirituale în jurul ideii de construcție și de edificare, termenul *frate* folosit în Masonerie semnifică un inițiat în Masonerie, în sensul complex al ritualului și în sens aparținător al Ritului, și, ca reprezentare exoterică, pe un membru al organizației și pe care un alt membru îl recunoaște ca atare pentru că a primit lumina aceluiași concept despre lume. Din punct de vedere filozofic și doctrinal, termenul nu ar trebui folosit pentru membrii oricărei organizații. Nu orice membru al unei societăți secrete sau al unei organizații care invocă un ritual al luminii este frate mason. Potrivit enciclopedismului britanic și american, „Ordinele fraterne“ sunt doar forme de organizare caritabilă, apărute pe fondul problemelor sociale din secolul al XIX-lea și care au invocat drept sursă de inspirație idei masonice, străvechi sau moderne, fără a fi însă unul și același lucru sau vreo prelungire profană a Masoneriei³.

Din această perspectivă, autorii ritualurilor masonice din secolele al XVIII-lea și al XIX-lea nu par a fi fost creatori ai unor compilații cu scop doctrinal, pentru că, în logica ideilor generatoare, ei nu căutau manifestarea publică a unei teorii. Putem estima că au încercat ca, odată cu inițierea unei

forme organizate „instituțional“, la baza ei să pună și un temei filozofic, pentru care, în mod firesc, au coborât pe traseul descendent istoric al arheologiei ideilor preexistente în jurul cărora s-au asociat în secolul al XVIII-lea, acesta fiind și motivul pentru care, ezoteric, unele aspecte ale ritualului masonic reproduc simboluri transmise pe calea tradiției, iar exoteric par împrumuturi forțate din mituri și legende⁴. Folosind o referință cultă, enunțată prima dată de Mircea Eliade cu privire la ritual, vom reaminti aici că ceea ce au căutat creatorii ritualului Masoneriei moderne nu a fost o modalitate sau o formă de a reproduce ritualuri ancestrale, ci nevoia de a asigura informația ritualică necesară *trăirii* ritualului de către inițiați, cu aceleași semnificații, sentimente și senzații ca în trecut. Cunoscutul autor mason C.W. Leadbeater afirma că, în momentul în care a fost inițiat și a intrat într-o lojă, a descoperit că „toate rânduielele sale îmi erau familiare, fiind identice cu cele pe care le-am cunoscut cu mult timp în urmă, într-o existență anterioară, în Misterele din Egipt“⁵. Dacă Filozofia Masoneriei oferă o astfel de cale, extraordinarul este un cuvânt prea mic și vulgar; aceasta este o dimensiune colosală, este dimensiunea unității Lumii și a Omenirii. Totodată ea induce ideea că trebuie să fii mai întâi în interior, după care să te poți detașa ca să privești și din exterior, având o cu totul altă percepție a realității. Constatăm astfel că misterul Masoneriei are două chipuri: trăirea individuală intensă a unei stări atemporale și secretul care „plutește“ asupra organizației, perceput din exterior ca fiind codul unei manifestări necunoscute. Dar viața este plină de multe alte necunoscute.

Cercetătorul profan, oricât de exersat este în arta investigației istorice, trebuie să aibă în vedere în permanență faptul că atâta timp cât nu trăiește ritualul masonic, pentru a simți realitățile lui metafizice, nu poate avea acces decât la forme și aparențe, la fel cum arheologul descifrează fără greșală pe zidurile unui mormânt egiptean hieroglifilele unei ceremonii funebre, dar fără să participe la ea. Numai în momentul în care istoricul pătrunde în semnificațiile conținutului textelor hieroglifice începe să „vadă“ lumea Egiptului Antic, deși nu trăiește în ea. Un profan poate vizita și fotografia la infinit *Freemasons' Hall* de la Londra; nu vede decât obiecte. Între această postură turistică și trăirea masonică a inițiaților nu există doar diferența de cunoaștere și de apartenență între profan și inițiat, ci și diferența între perspective. Vizitatorul își poate satisface o curiozitate culturală, eventual poate încerca să găsească un răspuns personal la întrebarea dacă acea organizație rezervată are vreo influență asupra destinului său; masonul își pune întrebarea: care este perspectiva inițierii sale? și în ce măsură Masoneria va deveni în viitor un club privat al unor persoane care doresc să practice un ritual cu efecte benefice asupra comportamentului individual și de grup aparținător sau va influența evoluția întregii omeniri spre o confraternitate vitală.

Răspunsul la această ultimă întrebare se află într-un paradox: viitorul Masoneriei poate fi formulat ca perspectivă logică numai dacă se cunoaște adevărul istoric despre apariția Masoneriei moderne la Londra în 1717.

8.2. Ipoteze asupra cauzelor apariției Masoneriei moderne

Dezbaterea cea mai consistentă din istoriografia masonică actuală se concentrează într-un singur punct: clarificarea și înțelegerea cauzelor apariției Masoneriei moderne în 1717, nici mai târziu, nici mai devreme, ca organizare pe temeuri, până la urmă, filozofice și cu esență ritualică. De ce a fost nevoie, care a fost necesitatea apariției sale pe structura operativă și ritualică a Breslei arhitecților și constructorilor, deja existentă și funcțională? Cercetarea istoricilor masoni coboară de la general la particular ca urmare a concluziei că adevărata cheie pentru înțelegerea tranziției este cunoașterea motivelor pentru apariția „acceptaților“, a personalităților non-operative în Masoneria operativă. În același context filozofic, vine următoarea întrebare: ce nevoie aveau breslele masonice de niște intelectuali preocupați de matematici, filozofie, ezoterism, principii morale? Urmează întrebarea din perspectivă inversă: ce au căutat și găsit semnificativ și important acei intelectuali în Masoneria operativă?

În cursul acestei părți a tratatului vom analiza diferitele ipoteze care încearcă să răspundă la aceste întrebări, dar aici ne vom opri numai la înțelegerea fenomenului, pe baze filozofice. Abordarea este voit elementară, din perspectiva profanului care privește un obiect care se ascunde de el și pe care nu îl poate judeca decât prin intermediul științei demonstrației. Vom expune și analiza sumar, așadar, ipotezele apariției Masoneriei moderne prin căutarea cauzelor care au determinat intrarea intelectualilor „acceptați“ în Masoneria operativă. Bazele filozofice ne informează că, în octombrie 1674, Spinoza a trimis o scrisoare medicului alchimist Georg H. Schuller [*Epistola* 62 (58)] în care i-a explicat viziunea sa asupra raportului între libertate și necesitate, în Univers neexistând decât Cauzalitate și Necesitate, motiv pentru care libertatea umană nu există; ea este determinată întotdeauna de cauze externe pe care omul nu le cunoaște și pe care nu le controlează. Pornind de la folosirea de către Spinoza a parabolei pietrei care se rostogolește (*rolling stone/lapidis in motu*), filozofii moderni au transferat acea concepție și la fenomene sociale, ceea ce înseamnă că toate (după caz, anumite) evenimentele petrecute în societate s-au petrecut cu necesitate datorită unor cauze externe lor (după caz, interne societății), adică din cauza unor constrângeri sociale. Filozoful Stuart J. Mill, în lucrarea *A System of Logic, Ratiocinative and Inductive* din 1843,

afirma că, dimpotrivă, în teoria necesității trebuie văzută cauzalitatea internă, generată de caracterul subiectului, de structura proprie și de principiile sale, situație în care omul descoperă că obiceiurile și constrângerile sociale nu sunt inatacabile, ci că el le poate modifica. Aceste teorii se aplică la subiectul nostru prin patru ipoteze.

Ipoteza 1. Necesitate socială. Această ipoteză aparține istoriografiei profane, care tratează subiectul Masonerie cu instrumentele metodologiei istorice și care nu poate evita filozofia materialistă și teoriile sociologice. Potrivit ei, apariția Masoneriei moderne a fost determinată de constrângeri sociale exercitate asupra Lojilor operative din Scoția, fie din lipsa comenzilor, fie din restrângerea activității, fie din cauza intervenției normative și administrative a statului în organizarea și funcționarea lor internă, toate aceste aspecte ducând la degradare previzibilă a statutului și importanței breslelor. Din cauza acestor constrângeri de cauzalitate, Masoneria operativă a căutat o soluție pentru salvarea sa prin apelul la non-profesioniști, la negustori, care să rezolve problemele financiare, la nobili, care să rezolve problemele politice și comenzile, la filozofi pentru dezvoltarea unei importanțe sporite acordate istoriei sale tradiționale și pentru îmbogățirea ezoterismului său ritualic. Aceștia au primit denumirea de „acceptați”, care ulterior au dezvoltat partea ezoterică printr-o organizație nou, dedicată îmbunătățirii morale a omului. Este o viziune sociologică și istorică aridă, foarte rațională și care se limitează, pe fond, la niște interese de grup. În planul ideilor filozofice despre cauză-efect, efectul, adică Masoneria modernă, nu îndeplinește condițiile acestei ipoteze.

Ipoteza 2. Necesitate politică. Această ipoteză se înscrie problematicii apariției Marii Britanii prin *Act of Union* din 26 iulie 1706 (intrat în vigoare la 1 mai 1707), care a fost o decizie a oamenilor politici scoțieni și englezi cu scopul înființării unui nou stat, mai puternic, și a cărui perspectivă era Imperiul, așa cum îl previzionase cu mai puțin de un secol înainte filozoful și bărbatul de stat Francis Bacon. Deși divizați, politicienii scoțieni au înțeles că diferența în dezvoltarea economică dintre Scoția și Anglia se va mări în viitor și că poziția regatului nordic va deveni din ce în ce mai precară față de regatul sudic, pe măsura creșterii decalajului, Scoția fiind mai săracă și cu mari probleme sociale. De altfel, studiul Actului de la 1707 arată că cele mai multe capitole ale sale se referă la subiecte economice și comerciale, iar, din punctul de vedere al acestei abordări istoriografice pragmatice, Scoția căuta accesul la piața mondială a Angliei. La Capitolul IV chiar se preciza că toți cetățenii noului Regat Unit „vor avea, de la și după Uniune, totala libertate și implicare comercială și de navigație către și din orice port sau loc din interiorul

Regatului Unit și din Dominioanele și Plantațiile aparținătoare“. Procesul trecerii Masoneriei operative scoțiene la Masoneria modernă engleză/britanică este privit de ipoteza necesității politice din perspectiva extinderii autorității și legii engleze asupra Scoției, dar și din perspectiva soluționării de către Parlamentul unit prin legi noi și favorabile a problemelor profesionale, economice și administrative ale Masoneriei operative scoțiene. Ipoteza nu are prea mare suport în planul istoriografiei masonice, deoarece nu a putut fi găsită până acum vreo motivație politică pentru inițierea Masoneriei moderne, care a fost cu decenii anterioară „Actului de Uniune“, și pentru oficializarea de la Londra din 1717. Din aceeași lipsă, teoriile privind influența diferitelor tendințe regionale manifestate la începuturi nu rezistă în fața realității doctrinale a Masoneriei moderne britanice.

Ipoteza 3. Inițiativă filozofică. Această ipoteză se sprijină pe teza existenței unei necesități culturale în ton cu mișcarea politică a Marii Britanii spre Imperiu și în același curent cu proiecțiile filozofice noi, cu noua mentalitate modernă născută de Luminism, cu noul concept de civilizație. Ea sugerează că un grup de intelectuali din și din jurul *Royal Society* a avut ideea înființării unei societăți ritualice laice, care să pregătească oameni mai morali pentru noua societate, modernă, conștienți de originea și istoria omenirii și de necesitatea confraternității pentru supraviețuirea speciei. Luând contact cu Masoneria operativă scoțiană în timpul tulburărilor civile și militare din a doua jumătate a secolului al XVII-lea, ei au găsit acolo o formă brută a unei pietre de construcție, o structură aflată în criză de limită, o organizație cu o idee generoasă pe coloana ei spirituală. Inițiativa lor a fost astfel filozofică, ca speculație intelectuală asupra destinului omului modern, cuprinzând într-un singur concept atât toate achizițiile de cunoaștere profană, cât și pe cele de cunoaștere ezoterică. Ipoteza limitează apariția Masoneriei moderne la o speculație privată a unor lectori de filozofie și ocultism, foarte asemănătoare unei nevoi de a înființa un club rezervat, loc de discuții libere pe baza unei ordini interioare, numite ritual.

Ipoteza 4. Alternativă laică a religiei. Influențele greu de ocolit și de oprit ale cultelor creștine asupra Masoneriei operative, constructoare de catedrale catolice și infuzate cu spiritul liber al Protestantismului, și-au pus amprenta asupra Masoneriei moderne, obligând-o, pe de o parte, să păstreze mult timp reminiscențe ale temelor și simbolisticii creștine, iar, pe de altă parte, să găsească formule de acomodare a credinței cu știința ancestrală, antică, modernă și păgână (Deismul, MAU, ritualuri seculare), fără a părăsi vreodată laicitatea. Această ipoteză vede în mason un om căruia i se oferă o altă formă

de religie, fără dogmă și fără preoție. Ea rămâne însă legată de vremea începuturilor doctrinale și, inevitabil, de evoluțiile curentelor anti-masonice.

Deoarece toate aceste ipoteze conțin o sămânță de adevăr, de adevăr istoric documentat atât de istoriografia profană, cât și de cea masonică, problema originii rămâne controversată și totodată mereu la ordinea zilei, pentru că orice idee despre viitorul Masoneriei se raportează la realitatea politico-economică și socială a lumii de azi și de mâine.

8.3. Problema identificării filozofiei masonice ca o posibilă „teologie laică“

Albert Gallatin Mackey (1807-1881), medic american și, pentru intervalul 1842-1867, Secretar General al Ritului Scoțian Antic Acceptat al Jurisdicției de Sud a Statelor Unite ale Americii, scria la începutul anului 1869 în lucrarea sa *The Symbolism of Freemasonry*, publicată postum de frații săi în 1882, o frază simplă care va rămâne ca emblemă pentru Masoneria americană și mondială: *Take from Masonry these ceremonies, and you still have remaining its philosophy and science!* „La Masoneriei ceremoniile propriu-zise, și tot îți rămân filozofia și știința ei“. Sensul acestei fraze

era că, dincolo de manifestările ritualice ale acestei organizații, se află un corp de idei atât de importante încât ele au forța de a trece peste timp, și înaintea, și înapoia lui. Pentru Mackey, Masoneria este „o știință a moralității, învăluită în alegorie și ilustrată cu simboluri“, prin știință el înțelegând arta cunoașterii, acesta fiind adevăratul caracter al ei intern, în timp ce ritualurile sunt adăugiri externe, dar organice. Cele două aspecte nu se exclud, deoarece, prin înțelegerea și practicarea ritualului masonic, se poate ajunge la cunoșterea filozofiei generatoare. Trecând mai departe, Mackey a definit Filozofia Masoneriei astfel:

Now, then, I contend that the philosophy of Freemasonry is engaged in the contemplation of the divine and human character; of GOD as one eternal, self-existent being, in contradiction to the mythology of the ancient peoples, which was burdened with a multitude of gods and goddesses, of demigods and heroes; of MAN as an immortal being, preparing in the present life for an eternal future, in

like contradiction to the ancient philosophy, which circumscribed the existence of man to the present life⁶.

Acum și astfel susțin că **Filozofia Masoneriei** este implicată în contemplarea divinului și a caracterului uman. A lui Dumnezeu, ca ființă unică eternă și auto-existentă, în contradicție cu mitologia popoarelor străvechi care era împovărată cu o multitudine de zei și zeițe, semizei și eroi. A Omului, ca o ființă nemuritoare, pregătindu-se în viața actuală pentru un viitor etern, contemplare aflată în aceeași contradicție cu filozofia antică, aceea care circumscria existența omului la viața prezentă.

Definițiile sunt convingătoare, însă trebuie să adăugăm că ele sunt enunțuri din a doua jumătate a secolului al XIX-lea și nu implică o adoptare sau asimilare unitară de către Obediențele masonice din lume. La acea dată Masoneria selectase deja întregul său corp de idei și concepte ale gândirii filozofice și putem bănuși oricând că niște minți luminate, așa cum a avut mereu Masoneria modernă, au fost capabile fără prea mare efort să le dea o formă coerentă, doctrinală. Enciclopedismul american consideră că ansamblul doctrinal al Masoneriei moderne s-a maturizat în jurul anului 1860 ca urmare a activității Școlii masonice realiste britanice (*British realistic school*) și s-a concentrat în „compilația“ lui Robert Freke Gould (*History of Freemasonry*, 1883-1887), ale cărei principale concluzii au rămas inalterabile (*unimpaired*)⁷. Recunoaștem însă că ipoteza compilației, care implică o anumită armonizare voită, deși necesară în discursul istoric, este slabă, să spunem reverențios – limitată, pentru că filozofia este până la urmă o exploatare a înțelepciunii maxime de care este capabil omul, cu ajutorul ideilor, pentru a înțelege omul, iar acest fenomen specific uman este un atribut al omului dintotdeauna. Albert G. Mackey chiar scria la un moment dat că pentru a găsi originile filozofiei masonice trebuie să ne întoarcem „în sânul unor comunități înrudite“ (*in the bosom of kindred associations*) din vremuri ancestrale, pentru că altfel, dacă nu urmărim decât istoria acelei instituții moderne, istoria ei nu depășește începutul secolului al XVIII-lea.

De aceea, reamintim că ceea ce analizăm la acest capitol este evoluția ideilor filozofice ale gândirii masonice, nu existența în sine a vreunui corp filozofic unitar sau a unui manual de filozofie masonică în Masoneria modernă.

Filozofia Masoneriei sau masonică nu este un sistem filozofic; Masoneria nici nu caută să compună așa ceva. Ea este un corp de idei, în sensul definirii primare a unei filozofii. Dar în măsura în care ideile Filozofiei masonice au dezvoltat principii, acestea au compus inerent o Doctrină a Masoneriei. Caracterul secret și discret al Masoneriei împiedică vulgarizarea lor printr-o ideologie.